

متن پیاده سازی شده جلسه اول سال دوم درس خارج فقه پزشکی با محوریت پرونده های قضایی 16 مهر ماه 1401

برای دریافت فایل pdf [کلیک کنید](#)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد و آله الطاهرين

اللهم كن لوليك الحجة ابن الحسن صلواتك عليه و على آباءه في هذه الساعة و في كل ساعة وليا وحافظا و قائدا و ناصرا و دليلا
وعينا حتى تسكنه أرضك طوعا و تمتعه فيها طويلا

خدای بزرگ را شاکریم که توفیق داده سال تحصیلی جدید را در این مرکز محترم و در جمع شما فضلا به یک بحث فقهی
اشتغال داشته باشیم.

از این که می توانیم جلسه را حضوری برگزار کنیم خدای بزرگ را شاکریم

مروری بر بحث سال گذشته؛ موضوع پرونده های مختلف

ما موضوعمان همان بحث سال گذشته است؛ فقه پزشکی؛ مخصوصا تاکید داشتیم پرونده های قضایی که در دادگاه ها داشتیم
بررسی شود.

یعنی بحث، یک بحث انتزاعی فرضی نباشد؛ بحثی باشد که پرونده داشته باشد.

لذا عنوان درسمان مثل سال گذشته فقه پزشکی با محوریت پرونده های قضایی بود؛ برای این که یک جا بر بحث های سال

گذشته مسلط شویم، مخصوصا اگر بزرگواری تازه به درس ما دارد ملحق می شود، این نکته قابل بیان و ذکر است که سال

گذشته پنج پرونده مطرح شدو تاکید کردیم کسی این ها را مقاله کند جای کار دارد؛

اگر یادتان باشد پرونده اول این بود که اگر فوت مصدوم متأثر از کهولت سن یا مریضی خاص باشد آیا تاثیر دارد بر قصاص
یا دیه یا ندارد؟ مثلا کسی تصادف می کند و فوت میکند؛ پزشک قانونی می گوید: ایشان مرض قند داشت و فوت ایشان به خاطر

تصادف و مرض بود که اگر آدم سالمی بود یا این صدمه در تصادف فوت نمی کرد ولی به هر حال در تصادف صدمه دید و

مرض قند هم کار خودش را کرده بود و این بنده خدا مرد؛ بحث این است که این جا اگر عمد مطرح باشد، بحث قصاص مطرح

می شود و اگر خطا یا شبهه خطا باشد (تصادفات شبهه خطا به حساب می آید) بحث دیه مطرح می شود؛ سوال باز مطرح می

شود آیا دیه تقسیم می شود یا نه؟ یا کهولت سن .....برخی وقتها ضربه ای می خورد که عمدا یا شبهه خطا باشد اگر طرف پیر

نیود نمی مرد ولی چون پیر بود، مرد؛ بحث جالبی بود یادم است چندین هفته ما را معطل کرد تا از این پرونده بیرون رفتیم.

پرونده دوم؛ بحث مرگ مغزی بود گاهی می گویند زندگی نباتی؛ آسیبی که از اثر این ها باشد چه حکمی دارد؛ بحثهای مفصلی در

این باره صورت گرفت؛ یادم هست سال گذشته ما بیست و یک جلسه داشتیم؛ بخشی به این بحث ها گذشت.

پرونده سوم؛ ضمان پزشک و پیرا پزشک ....گاهی پزشکان خطایی می کنند و تقصیری دارند. یا پرستار یا تکنسین اتاق عمل یا

داروخانه ..کسی که تزریقات را بر عهده دارد؛ اینها وضع ضمانتشان چه می شود در کوتاهی هایی که دارند؟

بسیاری از سوالاتی که از دادگاه ها می رسد بخش معتناهایی از آن ها از این جمله است.

پرونده چهارم بحث مصداق شناسی ولی بود - ولی عرفی - ما میگفتیم ولی تعریفی دارد؛ کسی که اختیاری دارد اما بحث این

است که ولی کیست؟ امروزه اگر زنی مریض شود، شوهر او ، او را به بیمارستان می رساند؛ بعد بیمارستان می گوید این جا را

امضا کن برای تایید عمل جراحی یا عکس این جریان .....

بحث ولی عرفی بحث مترقیانه ای به حساب می آید. در جمهوری اسلامی ایران با این موضوع خیلی کار دارند. اما بحث این

است که درست است یا نیست؟ بحث ولی عرفی یا مصداق شناسی ولی عرفی ....
پرونده پنجم که آخرین پرونده بود، حکم جدا کردن دستگاه از مبتلایان به مرگ مغزی است .... بحث این است که گاه هم مریض دوست دارد دستگاه را جدا کنند راحت می شود هم بستگان ... که این ها همه بحث شد
خلاصه پنج پرونده این ها بود بپذیرید هر کدام جای کار بسیار دارد . عجیب این است که هر چقدر هم کار شده باشد باز جای کار دارد حتی مسائل سنتی کهن ..... شما در بحث تیمم هم می بینید همچنان سوالاتی و ابهاماتی هست که پاسخ داده نشده و جای کار دارد.

پرونده ششم : مسئولیت در مقابل صدمه برای درمان

و اما پرونده ششم که در واقع پرونده اول امسال ما است؛ یکی از بحث هایی که بسیار در دادگاهها مطرح شده و از فقها هم سوال کردند و بحث های خوبی هم دارد مثل ولی عرفی که خود یک کلان مساله است؛ و این گونه بحثها اختصاص به فقه پزشکی هم ندارد. این که ولی عرفی ثابت شود یک آثاری دارد و اگر ثابت نشود، یک آثاری دارد.
خلاصه سوال این است مریضی روی تخت بیمارستان سقوط می کند، آسیب می بیند و بعد پزشک معالج که می خواهد او را معالجه کند باید یک آسیبهایی بزند به این مصدوم ؛ مثلا از روی تخت هم پایین افتاده و صدمه دیده و حالا هم که می خواهند او را عمل کنند ، جمجمه او را باید بشکنند.. در رابطه با این بیمار، سوال این است: صدماتی که پزشک باید به بدن بزند تا بتواند کار خود را پیش ببرد، آیا این ها دیه دارد؟ یا ارش؟ اگر دیه یا ارش دارد ، آیا جانی اول باید آن را بدهد که این آتش را پخت یا پزشک باید بدهد؟ سوال می شود پزشک در معالجاتی که انجام میدهد باید برخی صدمات را وارد کند، آیا این صدمات دیه دارد یا نه ؟ ارش دارد یا نه؟ و لذا با بحث پارسال ضمان پزشک بود، یا ضمان پیراپزشک فرق دارد.
بحث پارسال در تقصیرات و قصورات پزشک بود؛ این جا بحث تقصیر و قصور نیست.... مثل بنایی که تا جایی را خراب نکند نمی تواند طرح جدیدی را پیاده کند؛ گاهی اوقات پزشک هم تا در ظاهر صدمه ای وارد نکند نمی تواند مصدوم و بیمار را درمان کند.

بحث این است که در این حالت باید خسارت بدهد یا نه؟

سوال این بوده: با عنایت به این که مصدوم از روی تخت آسایشگاه سقوط کرده است و دچار ضربه مغزی و نهایتا خونریزی مغزی شده است پزشکی قانونی برای عمل جراحی و پزشکی که برای نجات بیمار می بایست کار را برعهده بگیرد جهت تخلیه خونریزی مغزی از داخل مغز مصدوم و نیاز به شکافتن جمجمه و ایجاد سوراخ و تعبیه در تراشه جهت تنفس و همچنین تعبیه لوله در معده جهت تغذیه مصدوم ، پزشک قانونی علاوه بر دیه مقدر ارش تعیین نموده است. ارش را کارشناس که پزشک قانونی باشد تعیین نموده است. حال با فرض فوق و به استناد مدارک موجود آیا ارش تعیین شده از سوی پزشکی قانونی به مصدوم تعلق می گیرد؟

آیا محکوم علیه باید علاوه بر دیه مقدر مربوط به صدمات اولیه پیش از عمل جراحی ارش تعیین شده بابت جراحات وارده توسط پزشک را نیز پرداخت نماید؟

اگر دقت کنید این قاضی محترم بخشی از سوال ما را پرسیده است؛ یعنی پزشک را مسئول نگرفته است. چه کسی را مسئول دانسته است؟ جانی را ...

دایره شمولیت ضمان جانی؛ آیا جانی ضامن هزینه های درمانی هم هست؟

سوال این است آیا باید جانی دیه صدماتی را که پزشک الان مجبور است به بدن بیمار وارد کند، این ها را هم بپردازد؟

ضمنا این را هم بگویم که در سوال جانی دوم تصور نشده است. به نظر میرسد خود بیمار از تخت پایین افتاده است .. من دوست دارم شما سوال را کلان تر ببینید...

امسال سوال این است: کارهایی را که پزشک باید انجام دهد، آیا مسئولیت دارد یا نه؟ حتی گاهی اوقات جانی هم در کار نیست و شما می خواهید کمرتان را جراحی کنید ، پزشک باید بشکافتد و زخم کند ؛ آیا ضامن است؟ در بحث ما دو مطلب مطرح است؛ یکی ضمان جانی و دیگری ضمان پزشک ...

این بحث میدانید کجا کاربرد دارد؟ جایی که برخی مادران به پزشکانی مراجعه می کنند برای اسقاط جنین و پزشک هم بچه را

اسقاط می کند. اگر قائل شویم که دیه دارد و البته قائل هم هستیم؛ سوال این است که در این صورت، پزشک باید دیه را بپردازد یا مادر؟ یا حتی پدرانی که مادران را مجبور به اسقاط میکنند؟
دیه آیا مربوط به مباشر است یا مربوط به پزشک است؟ آیا بر مادر است یا پدر؟
سری به فتاوا بزنیم از علما و بینیم در این باره مطلبی دارند یا نه؟
مساله جدید است در متون قدما در این باره مطلب نیست؛ شاید خطوط اولیه آن باشد اما به این شکل نیست؛
از آیت الله بهجت و مرحوم آقای صافی و موسس این مرکز محترم جناب آقای فاضل وقتی در این باره سوال می کنند، می گویند: این موارد ربطی به جانی ندارد؛ جانی زائد بر دیه معینه چیز اضافه تری ضامن نیست.
آیت الله نوری می گویند: دیه و هزینه درمان، برعهده جانی است و چیز دیگری بر عهده او نیست
فقط آیت الله مکارم در یک نقلی که الان در نزد من هست، می گوید:
جانی در مقابل جراحی که برای بیرون آوردن گلوله حاصل می شود، نیز ضامن است.
و در ادامه می گوید: و اگر هزینه درمان بیش از مجموع دیه ها باشد، باید اضافه ها را نیز بپردازد.
موضوع این است که گاه هزینه درمان بسیار بیشتر از دیه و ارشی میشود که برعهده جانی است.
سال گذشته بحثی بود مبنی بر این که آیا هزینه درمان را جانی ضامن است؟

دو قسم ضمان؛ ضمان جانی و ضمان پزشک

ما این جا بحث را دو قسمت می کنیم :

یک بحث، بحث ضمان جانی است و یک بحث ضمان پزشک است.

یا باید بگوییم به مباشرت یا به تسبیب

مباشرت که نیست؛ چه بسا جانی مرده باشد.

جانی سبب این کار شده است؛

و کل سبب ضمانن فهذا ضمانن (شکل اول) فقهای ما بحث سبب را دارند که الضمان بالمباشره او بالتسبیب ...

قانون مجازات اسلامی مصوب 92 ماده 492 ضمان سبب را می گوید و ماده 506 سبب را معنا می کند.

در کلمات فقها بحث سبب هست؛ مثلاً جناب جواهر می فرماید: النظر الثانی فی موجبات الضمان للديه و البحث اما فی المباشره او التسبیب

ولی آیا می توان قاعده تسبیب را به راحتی بپذیریم؟ من اتلف مال الغير فله ضمان؛ این نه آیه است نه روایت است یک جمله

مصطاد از ادله است. اما در ضمان تسبیب، آقایان وقتی می رسند تامل می کنند آن هم تاملی شدید...

آقای نایینی می فرماید: اگر قائل به ضمان تسبیب شویم فقه جدید پیش می آید ....

این مسائل را در بحث تنجیس مسجد پیدا کنید

صاحب عروه می فرماید: اگر کسی مسجد را نجس کرد و هل یضمن ام لا؟ آیا صار ضامنا او لا؟ اقواهما الثانی؛ یعنی ضمان

ندارد. آقایان بحث کردند مخصوصاً مرحوم آقای صدر ...

مثالی می زنم: گاهی اوقات نه ید بر مال کسی پیدا میکنم و نه اتلاف... ولی ضرر می زنم و سبب آن می شوم. حر کسوب را

زندانش می کنم کسوبی که باید در روز یک میلیون تومان در آمد داشته باشد من باعث می شوم زندان شود سوال این جاست

که با این اوصاف آیا من ضامنم یا نه؟

یک مساله اشتباه می گویم و به ضرر طرف تمام می شود آیا ضمانتی هست یا نه؟

اگر بخواهیم بگوییم جانی ضامن است دو تا مانع دارد. اگر این دو مانع برطرف شود، جانی ضامن است.

الحمد لله رب العالمین